

Mehdi Ghazinour & Malin Eriksson
(redaktörer)
Polisiärt arbete i utsatta områden.
Utmaningar och möjligheter

BOGANMELDELSE

Studentlitteratur, Lund, 2022. 290 s.

Sjelden har vel en bok truffet bedre når det gjelder aktualitet. Samlingen om *Polisiärt arbete i utsatta områden* er høyaktuell og flere av dens kapitler bidrar med kunnskap både om bakgrunnen for de problemer som man nå opplever flere steder i Sverige, og hvordan man kan håndtere dem. Samtidig vitner de kriminalpolitiske utspill de senere ukene om hvor lite forskningen betyr når panikken brer seg og politikerne skal "løse" problemene. Ut fra media-dekningen skulle en tro at man i Sverige ikke hadde avsatt midler til å gjøre noe med problemene, at en ikke hadde gode erfaringer med forebyggende arbeide eller noen forskning på feltet. Dette er feil. I stedet trekkes de sedvanlige reaktive "løsningene", som er dokumentert med liten positiv effekt, opp av hatten. Lengre straff, særskilte ungdomsreaksjoner og lovforandringer som gir politiet større muligheter til overvåkning.

Polisiärt arbete i utsatta områden er en antologi med ganske ulike bidrag. Noen er konkrete og forteller om praktisk innsats av politi, kommuner, skole, sosialtjeneste og andre i utsatte områder. Andre bidrag handler mer om ulike tilnærminger og arbeidsmetoder, mens atter andre tar for seg praktiske spørsmål av typen juridiske hinder ved samarbeide og stresshåndtering og helseproblemer i forlengelse av arbeidet i de utsatte områdene. Antologien har en praktisk innretning, det er kunnskap som skal kunne brukes i arbeidet i utsatte områder. Antologien har totalt 11 kapitler, hvorav fire er skrevet av Ingvar Nilsson og Eva Nilsson Lundmark. Deres kapitler hviler på kunnskapen ervervet gjennom tiår med sosialt arbeid i utsatte områder i Sverige.

Polisiärt arbete i utsatta områden henvender seg i stor grad til politiet. Tittelen *polisiärt arbete* må forstås i vid betydning, det er mange ulike aktører som kan virke polisiæret. Visst eier politiet problemene når de har eskalert og resultert i skytninger, bombing og annen voldskriminalitet, men som flere påpeker er disse hendelsene kun toppen av noe mye større som ligger under. Det som i dag fyller avisenes overskrifter, har ofte en historie som strekker seg tiår tilbake. Problemene er geografisk knyttet til hva som benevnes som utsatte områder. Utsatte områder er et begrep utviklet av svensk politi så sent som i 2015. Det er i så måte i utgangspunktet ikke en akademisk, men

BOGANMELDELSE

snarere en praktisk og analytisk betegnelse. Begrepsbruken, både i media og antologien, er tidvis noe uklar. Utsatte områder beskrives ved indikatorer på høy arbeidsledighet, svake skoleresultater og lav valgdeltakelse (se kap. 1). Antologien kunne med fordel gått dypere inn i definisjons- og avgrensingsproblematikken. Det mest sentrale er dokumentasjonen av sosiale ulikheter i det svenske samfunnet og hvordan ressursfattigdom konsentreres og forsterkes i områder. Slike prosesser ser vi også i andre land i Norden, men det som overrasker er omfanget i Sverige. Ut fra de indikatorer som benyttes på utsatte områder, så snakker vi ikke om 5 eller 10 steder i Sverige, anslagene er betydelig høyere. Utsatte områder beskrives av politiet som enten risiko-områder, hvor man anser at området har så store sosiale problemer at det kan utvikle seg til å bli utsatt område, man snakker dessuten om særskilt utsatte områder. I utsatte områder kan organisert kriminalitet i større eller mindre grad være integrert i lokale strukturer, foreninger og annen virksomhet. I særskilt utsatte områder er det kriminelle nærværet av en slik art at det påvirker befolkningen slik at få vender seg til politiet og rettsvesenet som vitner eller ved problemer. Det er også slik at mange i disse områdene har hatt negative erfaringer med politiet, men også andre offentlige og kommunale myndigheter. Dette bildet er en beskrivelse gjort utenfra, av de som ikke selv bor i områdene. Eriksson og Sundquist i kapitlet "Problembilden" og Nilsson og Nilsson Lundmark i "Att vända på utsattheten" viser at opplevelsene ikke så ensidig negative hos de bosatt i områdene og at det er mye å vinne ved å bygge på og forsterke de sosiale ressurser og kvaliteter som finnes hos lokalbefolkningen.

Polisiärt arbete i utsatta områden er delt i tre hoveddeler. Første delen er *Definisjon og bakgrunn, polisære innsatser og problembilder*, den andre *Hvordan utfordringer kan forstås og håndteres* og den siste *Nødvendige perspektiver og verktøy*. Tredelingen er ikke enkel å forstå og en kan spørre hvor godt den fungerer. Det er overlappinger på tvers av delene. Plassering kan tidvis virke noe tilfeldig, hvorfor er eksempelvis kapitlet om politiets stresshåndtering og helse plassert blant perspektiver og verktøy? En noe strengere redigering for å skape en helhet i antologien hadde vært en fordel.

Ettersom *Polisiärt arbete i utsatta områden* er bredt anlagt så falt noen kapitler mer i smak enn andre. De bidragene som beskriver de konkrete problemene og erfaringer med innsats i de utsatte områdene fungerer best. Noen av de mer teoretiske, som kapitlet om multisystemisk perspektiv på politiets arbeide, blir i denne sammenhengen ikke godt nok knyttet opp mot helheten. Kapitlene "Caset Södertälje" (2), "Problembild" (3), "Lokal-samhällets utmaningar" (4), "Att vända på utsattheten" (6) og "Samverkan" (7) gir alle et innblikk i sosialt og polisært arbeid i utsatte områder på ulikt vis. Kapitlet om problemene i Södertälje og politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten i området av Rostami og Appelgren, var for egen del, det bidraget som var mest lærerikt og tankevekkende. Politiets innsats i Södertälje starte for alvor etter et attentat mot to menn på en spilleklubb i

BOGANMELDELSE

2010. I etterforskningen av saken og den påfølgende politiinnsatsen Tore ble det avdekket et omfattende organisert kriminelt miljø i Södertälje knyttet til det assyriske miljøet i byen. Den organiserte kriminaliteten var godt integrert i ulike klubber, som fotballklubben, i kirken, og i deler av næringslivet. Det var snakk om ulik kriminell aktivitet som spill, bedragerier, utpressing, narkotika-lovbrudd, skatteunndragelser og hvitvasking som hadde en forhistorie som strakte seg tilbake til 1980 tallet. Det kanskje mest interessante i denne sammenheng er den aktivitet som ble igangsatt for å stoppe den organiserte kriminaliteten og for å forebygge at man atter skulle få de samme problemer tilbake. Det er mye å lære av hvordan ulike myndigheter har samarbeidet, både kortsiktig, men også i et lengre tidsperspektiv. Innsatsen bygget på grundige analyser og kunnskap om problemene. I innsatsen samarbeider både kommunale myndigheter, næringsliv, foreningsliv og politi langsiktig for å forhindre ny fremvekst av kriminalitet over lang tid. I et korttidsperspektiv var politiets arbeid med å oppklare sakene og å starte etterforskning mot sentrale personer i de kriminelle organisasjonene av stor betydning. Rostami og Appelgrens artikkel bør leses av alle som ønsker å arbeide konstruktivt for å bedre situasjonen i de utsatte områdene. At situasjonen i Södertälje de siste årene har forverret seg dramatisk og det har skjedd en rekke drap, nevnes ikke i artikkelen (se for eksempel "Kriget om Södertälje" Granström 2023). Kapitlet trenger kanskje en oppfølging, *hva skjedde så?*

Det har blitt en klisje når det snakkes om svenske tilstander, men for en norsk leser så er mye av det som presenteres i *Polisiärt arbete i utsatta områden* spesielt. Det er forskjeller mellom Norge og Sverige. Antologien viser at den organiserte kriminaliteten flere steder er integrert i foreningsliv, idrett og næringsliv på vis som ikke er vanlig i Norge. Beskrivelsene fra Södertälje og andre steder vitner om at den illegale økonomien og organiserte kriminelle nettverk nærmest har blitt en del av normaltilstanden. Om dette stemmer så har vi med noe som før ble beskrevet som et ganske unordisk fenomen innen forskningen om organisert kriminalitet i Norden. Tankene går snarere til Italia, tidligere Jugoslavia og deler av Øst-Europa. Ofte beskrives problemene i Sverige som gjengrelatert, mye tyder heller på at det er mer korrekt å beskrive dem i forlengelse av den organiserte kriminaliteten. Mange av disse gruppene har dessuten et preg av å være familie eller klanbaserte.

En annen tydelig forskjell, er i hvilken grad "de svenske tilstandene" er et strukturelt problem. I mange utsatte områder er det en forhistorie over flere tiår med illegale økonomier, som hviler på illegal spillvirksomhet, bedragerier, utpressing og smugling og omsetning av ulike varer, som sigaretter. Narkotika-handel, som i det kriminalpolitiske ordskiftet har blitt den enkle forklaringen på problemene, er den mest synlige delen av et større kompleks. De strukturelle forholdene som beskrives i flere av bidragene er ellers velkjente, områdene preges av en akkumulasjon av problemer, lav grad av sysselsetning, vansker i forhold til skole, økonomisk marginalisering, fysiske og psykiske helseproblemer. Når så store deler av befolkningen ikke får ta del i den svenske

BOGANMELDELSE

velstandsutviklingen og selv opplever at de har små muligheter for å delta så oppstår det et system som produserer marginalisering. Kriminalitet er kun en, og for de som bor i områdene kanskje ikke engang den viktigste, indikator på et sett av underliggende problemer.

Det er også klart at man i Sverige har med et meget omfattende problem å gjøre. I Norge er utfordringene mer oversiktlige og det er knapt noen områder som betegnes som utsatte i følge en svensk definisjon. Gjenger og organiserte kriminelle miljøer er stort sett av en størrelse som gjør det mulig for myndigheter å følge med. Anslagene som nevnes i *Polisiärt arbete i utsatta områden* er i en ganske annen målestokk. Det er ikke alltid de samme betegnelsene brukes, men uansett har man et helt annet omfang enn i Norge. Det nevnes (i kapittel 4) rundt 180 områder som er utsatte (politiet selv oppgir 60 i 2019) og at det bor nærmere 600 000 i disse områdene. Andre steder nevnes andre tall (kap. 2 og 3), det er uansett store tall som utgjør opp mot seks prosent av Sveriges befolkning.

Polisiärt arbete i utsatta områden er en bok mange vil ha stor nytte av å lese. Den er som nevnt fremst rettet mot praktikere, men bør utvilsomt også leses av politikere, byråkrater og en bredere allmenhet. I dagens situasjon gir den flere eksempler på farbare veier ut av problemene. Grunnproblemene er utvilsomt strukturelle, økonomiske og politiske, om en ikke gjør noe med forholdene som skaper utsatte områder så vil den polisiære innsatsen i beste fall ha en midlertidig eller kortsiktig virkning. *Polisiärt arbete i utsatta områden* går i mindre grad inn på disse grunnleggende forholdene. I stedet gir den konkrete innspill, bygget på dyrekjøpte erfaringer, på hva som kan gjøres. *Polisiärt arbete i utsatta områden* nærmest ber om en kriminologisk oppfølger som går mer i dybden på fenomenene, begrepene og som også trekker inn både historiske data og erfaringer fra andre land. *Polisiärt arbete i utsatta områden* gir assosiasjoner til annen gjengforskning, til studier av organisert kriminalitet og til klassiske studier utført innen Chicagoskolen for snart 100 år siden.

Paul Larsson